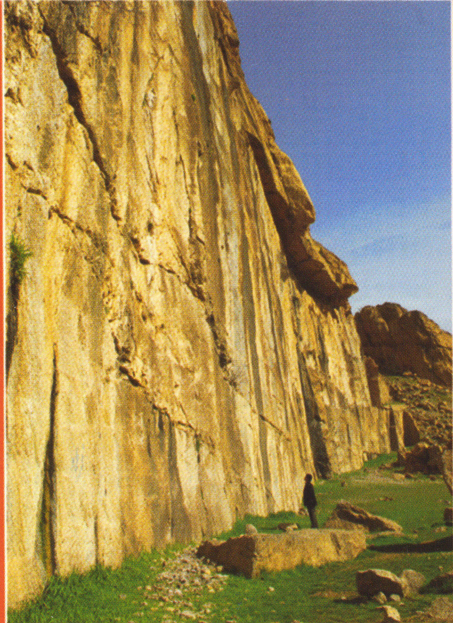

فرهاد تراش

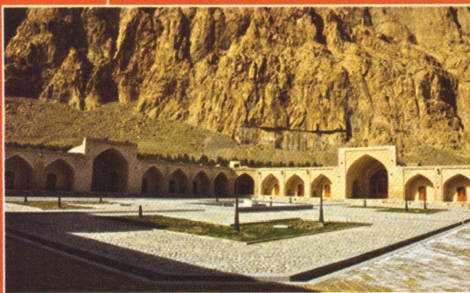
دوره: ساسانی
شماره ثبت: ۴۸۸۷

این اثر صخره ایی با سطحی تراش خورده با ابعادی در حدود ۲۰۰ متر پهنا و ۳۶ متر ارتفاع بزرگ ترین صخره تراش خورده شناخته شده در ایران به حساب می آید. درباره انگیزه حجاری و تاریخ فرهاد تراش نظریات متفاوتی وجود دارد که عبارتند از: احداث یک کاخ ساسانی، محلی برای نوشتن کتیبه دیگری از داریوش و یا ایوانی عظیم هم اندازه طاق کسری در تیسفون با نقش برجسته هایی در دو سوی آن. اما اخیراً باستان شناسان معتقدند که این صفحه ناتمام جهت نوشتن و نمایاندن یک واقعه تاریخی توسط خسرو پرویز پادشاه ساسانی ایجاد شده است.

کاروانسرای شاه عباسی

دوره: صفوی
شماره ثبت: ۹۷۴

این کاروانسرا به فرم چهار ایوانی و در جهت شمالی - جنوبی ساخته شده است. هر چند بانی اولیه بنا مشخص نیست احتمالاً احداث آن به فرمان شاه عباس اول صفوی آغاز و بنا بر کتیبه موجود در سر در بنا به اهتمام شیخ علیخان زنگنه به پایان رسیده است. در زمان ناصرالدین شاه قاجار به دستور آقاخان نوری این بنا توسط حاجی جعفرخان معمار باشی اصفهانی مرمت شده است.

پرستشگاه پارتی

دوره: اشکانی

این اثر متشکل از چند دو صفه سنگی بوده که توسط ۱۰ پله سنگی که در دل کوه کنده شده، به همدیگر مرتبط می شوند. برخی از این پله ها در حدود ۸۰ سانتیمتر طول دارند. بر روی صفه های فوقانی حفره هایی در سنگ تراشیده اند که قطر دهانه آنها ۳۵ سانتیمتر است. برخی از باستان شناسان این حفره ها را محل قرار گرفتن آتشدان های فلزی عنوان کرده اند و معتقدند که در دوره اشکانی در این محل مراسم نیایش انجام می شده است.

نیایشگاه مادی

دوره: ماد

شماره ثبت: ۴۸۸۳

در زیر کتیبه و نقش برجسته داریوش، آثاری از یک صفه وجود دارد. این صفه یک و نیم متر ارتفاع، ده و نیم متر طول و هفت متر عرض دارد که به صورت خشکه چین با سنگ های تراشیده ساخته شده است. راهرویی به عرض یک و نیم متر و طول هفت متر این صفه را به دو بخش تقسیم کرده است. در انتهای این راهرو اتاقی به ابعاد ۵/۳ × ۵/۶ متر قرار دارد که دو طرف آنرا شکاف کوه و انتهای آنرا دیواری به عرض یک و نیم متر و طول پنج و نیم متر مسدود می نماید. این صفه به عنوان نیایشگاهی از دوره ماد معرفی شده است.

BISOTUN

بیستون

نقش برجسته بلاش (ولگش)

دوره: اشکانی

شماره ثبت: ۴۸۸۴

از میان سه نفر نقش شده بر روی تخته سنگ چند وجهی که معروف به سنگ بلاش می باشد، نقش فرد میانی متعلق به « بلاش شاه اشکانی بوده که با دست چپ پیاله ایی را در دست گرفته و دست راستش را به طرف آتشدانی دراز کرده و ظاهراً چیزی به داخل آن می ریزد. بر بدنه آتشدان کتیبه ایی در ۹ سطر به خط پهلوی اشکانی کنده شده و متن آن بدین صورت است: « این تصویر بلاش شاه شاهان، پسر بلاش شاه شاهان، نوه» قدمت این نقش برجسته به قرون اول تا سوم میلادی بر می گردد.

بنای ناتمام ساسانی - کاروانسرای ایلخانی

دوره: ساسانی - ایلخانی

شماره ثبت: ۴۸۹۰

بر اساس کاوش های باستان شناسی مشخص شده است که این بنای سنگی متعلق به دوره ساسانی بوده که به صورت نیمه کاره رها شده و تنها دیوارهای پیرامونی آن ساخته شده است. پس از آن در دوره ایلخانی بر روی بخش شرقی آن کاروانسرای به طول ۸۵ متر و عرض ۸۰ متر ساخته شد. در اطراف حیاط مرکزی این کاروانسرا ۶۴ حجره و در میان آن مسجد کوچکی وجود دارد. پس از بروز زلزله ای در دوره ایلخانی کاروانسرا کاربری خود را از دست داد و در دوره تیموری ساخت و سازهایی توسط گروه های کم درآمد و کوچرو ایجاد شد.

پل خسرو

دوره: ساسانی

شماره ثبت: ۴۸۹۰

به استناد کاوش های باستان شناسی و مطالعات ژئوفیزیک این پل دارای ۱۰ پایه و ۹ دهانه است که امروزه برخی از پایه های آن در زیر خاک پنهان می باشد. پایه های پل از سنگ های تراش خورده بر روی سنگ فرشی که کف رودخانه را به پهنای تقریبی ۵۰ متر پوشانده، بنا شده اند. تاکنون هیچ نشانه ای از طاق ها و روگذر بدست نیامده است و احتمالاً این پل نیز همانند سایر بناهای ساسانی بیستون ناتمام مانده است.

پل بیستون

دوره: ساسانی - اسلامی

شماره ثبت: ۷۶۵

این پل دارای شش دهانه است که دو دهانه عمده پر شده و آب تنها از چهار دهانه قابل عبور است. پایه های پل بیستون در اواخر دوره ساسانی ساخته شده ولی همانند سایر بناهای ساسانی بیستون، ناتمام رها شده است. در قرن چهارم هجری، امرای کرد حسنیوه این پل را تکمیل و مورد استفاده قرار دادند. از این دوره فقط طاق های دهانه دوم و سوم و پشته های مدور آن به جا مانده است. بعدها در دوره ایلخانی، دهانه پنجم پل به همراه پشته های مثلثی بازسازی گردید. در دوران صفوی و پهلوی نیز تعمیراتی بر روی پل صورت گرفت.

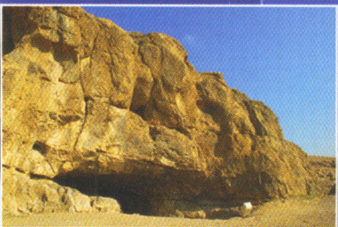

غار شکارچیان

دوره: پارینه سنگی میانی تا عصر حاضر

شماره ثبت: ۴۸۸۹

این غار دارای فضای کوچکی بوده و در دوره پارینه سنگی میانی احتمالاً پناهگاه موقت شکارچانی بوده که در آنجا لاشه شکار را جهت حمل به اقامتگاه اصلی، قصابی و آماده می کردند. علاوه بر ابزارهای سنگی مربوط به دوره پارینه سنگی میانی سفال هایی از دوره های تاریخی تا عصر حاضر در این غار کشف شده است. از این غار بقایای استخوان حیواناتی چون گوزن، غزال، گاو وحشی، اسب سان و گراز نیز بدست آمده است. علاوه بر غار شکارچیان، چند غار دیگر مربوط به دوره پارینه سنگی میانی در محوطه باستانی بیستون وجود دارد.

۱ نقش برجسته هر کول

۲ غار شکار چیان

۳ نقش برجسته بلاش

۴ پرستشگاه پارتی

۵ نیایشگاه مادی

۶ سراب بیستون

۷ نقش برجسته مهرداد دوم و گودرز دوم
وقف نامه شیخ علیخان زنگنه

۸ کتیبه و نقش برجسته داریوش

۹ فرهاد تراش

۱۰ بنای ناتمام ساسانی

۱۱ کاروانسرای ایلخانی

۱۲ کاروانسرای شاه عباسی

۹

۸

۷

۶

۱

۲

۵

۴

۳

نقش برجسته مهر داد دوم - نقش برجسته گودرز دوم - وقف نامه شیخ علیخان زنگنه

دوره به ترتیب: اشکانی - اشکانی - صفوی
شماره ثبت ملی: ۴۸۸۱

نقش برجسته مهر داد دوم:

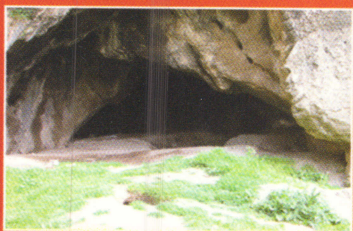
این نقش برجسته بین سال‌های ۱۲۳ تا ۸۷ قبل از میلاد و در زمان مهر داد دوم مقتدرترین شاه اشکانی ایجاد شده است. در این نقش برجسته، مهر داد دوم و چهار نفر از ساتراپ‌های محلی به ترتیب اهمیت و جایگاهشان به صورت نیمرخ ایستاده‌اند و دست‌خویش را به حالت احترام بالا برده‌اند. نام این افراد به خط یونانی بر بالای نقش برجسته نگاشته شده است. متأسفانه بخش اعظم این اثر در سال ۱۰۹۳ هجری قمری با ایجاد وقف نامه شیخ علیخان زنگنه از بین رفته است.

نقش برجسته گودرز دوم:

در این نقش برجسته که مابین سال‌های ۳۸ تا ۵۱ میلادی ایجاد شده، پیروزی گودرز شاه اشکانی بر مهر داد یکی از شاهزادگان اشکانی به تصویر کشیده شده است. در این صحنه چند سوار نیزه دار در حال نبرد به همراه الهه نیکه در بالای صحنه دیده می‌شود. نام مهر داد و گودرز به خط یونانی بر بالای نقش برجسته نگاشته شده است.

وقف نامه شیخ علیخان زنگنه:

در این وقف نامه که به خط ثلث نگاشته شده، شیخ علیخان زنگنه صدر اعظم شاه سلیمان در سال ۱۰۹۳ هجری قمری چهار دانگ از املاک نهر قره ولی و چمبطان را بر سادات فاطمی و دو دانگ را وقف بر مصارف کاروانسرای صفوی بیستون وقف کرده است.

سراب بیستون

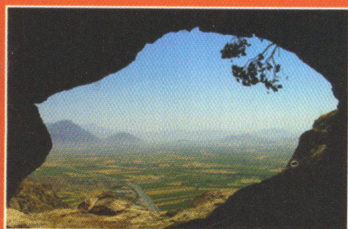
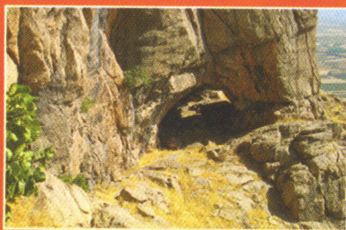
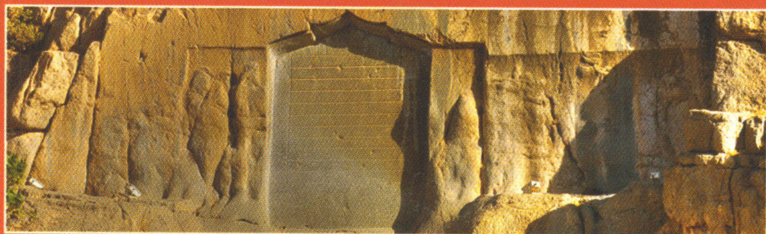
کتیبه و نقش برجسته داریوش

دوره: هخامنشی

شماره ثبت ملی: ۷۰

شماره ثبت جهانی: ۱۲۲۲

در این اثر داریوش اول هخامنشی پیروزی خود را بر گئومات (بردیای دروغین) و نه تن از دشمنانش را که به اسارت درآمده اند، با خط میخی و به سه زبان فارسی باستان، ایلامی نو و اکدی (بابلی نو) به تصویر کشیده است. این اثر بین اواخر سال اول حکومت داریوش (مارس سال ۵۲۰ قبل از میلاد و اواخر سومین سال سلطنت وی (۵۱۸) قبل از میلاد) ایجاد گردید. کتیبه بیستون طولانی ترین کتیبه فارسی باستان در جهان است و کلید کشف زبان های بابلی، آشوری و همه زبان هایی است که به خط میخی نوشته شده اند.

محوطه میراث جهانی بیستون

با حدود ۲۰۰ هکتار مساحت در برگرنده آثاری از دوره پارینه سنگی میانی تا عصر حاضر به شرح زیر می باشد:
غار شکارچیان، نیایشگاه مادی، دژ مادی، کتیبه و نقش برجسته داریوش، نقش برجسته هرکول، نقش برجسته مهرداد دوم، نقش برجسته گودرز، نقش برجسته بلاش، دامنه پارتی، پرستشگاه پارتی، فرهاد تراش، پل بیستون، پل خسرو، سنگ های تراش خورده، بنای ناتمام ساسانی - کاروانسرای ایلخانی، وقف نامه شیخ علیخان زنگنه، کاروانسرای صفوی. از میان آثار یاد شده کتیبه و نقش برجسته داریوش در تاریخ ۲۲ تیرماه ۱۳۸۵ در شهر ویلنیوس لیتوانی به شماره ۱۲۲۲ در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسیده است.

نقش برجسته هرکول

دوره: سلوکی

شماره ثبت: ۴۴۸۲

در این اثر در پشت سر هرکول پرآوازه ترین قهرمان اسطوره ای یونان باستان کتیبه و نقش هایی حجاری شده است. این نقش ها شامل درخت زیتونی است که به شاخه های آن تیردان و کماندانی آویزان است. در کنار درخت، گوز مخروطی شکل گره داری دیده می شود، کتیبه ی موجود به خط یونانی قدیم در هفت سطر و بر لوحی سنتوری به شکل معابد یونانی بوده و مضمون آن بدین شرح است: «به سال ۱۶۴ ماه پانه موی هرکول فاتح درخشان به وسیله هیاکینتوس پسر پانتیاخوس به سبب نجات کل امن فرمانده کل این مراسم برپا شد». تاریخ این اثر به سال ۱۴۸ قبل از میلاد بر می گردد.

